

September 2004

Ejgil Mahler har lånt mig sin fars beretning fra 1946

**Med Le Corps Auxiliaire de D.V.L. du Danemark
Pour la reconstruction des auberges de la jeunesse en France.**

Gennem tyske Ruinbyer til Sydfrankrig - 1946

Efter en bunke forberedelser m.h.t. rejseudstyr og uendelige skriverier startede jeg en sommermorgen for at nå det første tog mod Faaborg. Det var besværligt at få hele bagagen med; den vejede 38 kg, og foruden skiftetøj og andet nødvendigt rejseudstyr indeholdt den en anselig mængde fødevarer og en rulle toiletpapir.

Ingen vidste, hvad man kunne få i Frankrig, og ingen vidste, hvad man kunne tage med, så derfor måtte alt nøje gennemgås og overvejes, så man var rede til at møde enhver situation.

I Faaborg stødte jeg sammen med mine to kollegaer, som skulle være mine rejsekammerater. De var endnu ikke helt færdige med at pakke, men da vi omsider efter et solidt måltid kunne starte turen ned til færgen, havde de hver 37 kg at slæbe på - og folk vi mødte kunne ikke andet end vende sig om en gang eller to, når de havde passeret os og vore lastdragere, et par unge piger og en dame med barnevogn.

Solen skinnede varmt og venligt fra en skyfri himmel. Det var næsten for elskværdigt af den, så elskværdigt, som den bagte os, der i forvejen var godt ophedede.

Vi anbragte os på en plæne i nærheden af færgelejet med vor kolossale bagage og ventede på færgens ankomst. Vi kunne allerede se den derude på vandet - og omsider lagde den til og spyede en hel lille bølge af folk og biler i land.

Så var det vor tur til at komme ombord, og vi fik os anbragt yderst til agters, hvor der var en passende plads til tre med megen oppakning. Men det varede endnu et godt stykke tid, for den kastede los - og en jernbanevogn blev kørt så langt frem mod os, at vor fine plads blev forvandlet til et snævert indelukke, hvorfra vi ikke kunne komme ud uden at vade hen over en mængde cykler og motorcykler. Nu var vi så klar over, hvor vi skulle opholde os på overfarten, for flytte kunne der ikke være tale om.

Motoren i færgen startede - og nu begyndte vi på en omgang rystelser, der varede ved under hele overfarten, så vi til sidst var ved at blive syge af den ellers så pragtfulde tur. Tilmed var færgen efterhånden blevet så forsinket, at vort tog i Mommark var kørt, så vi måtte vente på et senere. Dette tog blev så overfyldt, at vi måtte hænge mellem en del andre passagerer ude på perronen, til vi nåede Sønderborg. Endelig fik vi en siddeplads, men på grund af færgens forsinkelse kunne vi ikke komme mod syd fra Tinglev før efter midnat - og vi sendte vore bestilte hotelværelser i Padborg en venlig tanke, mens vi gik og kedede os på Tinglev station. Da vi omsider ved 1 -tiden om natten ville have vor bagage anbragt i garderoben i Padborg, var denne også for længst lukket. Men en elskværdig politimand fik nøglen til toldkontrollens lokaler, hvor vi fik vor enorme bagage opmagasineret for natten.

Efter en glimrende nats søvn fik vi et kraftigt morgenmåltid på hotellet, før vi begav os på stationen for at vente på Nordekspressen. Men hvilken forskrækkelse fik vi ikke, da den allerede holdt der med en livligt spillende dieselmaskine foran. Bagagen fik vi frem og fandt snart det øvrige selskab, som havde både vore pas og billetter - og det var noget af en befrielse at kunne sætte sig til rette i de magelige 2. klasses sæder, hvor vi nu vidste, at vi skulle opholde os i over 30 timer.

Snart gled toget af sted. Pas og toldeftersyn gik let og ugenerende for sig, og så rullede vi over den dansk-tyske grænse og holdt efter få minutters forløb på Flensborg Banegård. Alle de rejsende måtte forlade toget for at gå til paskontrol, og toget korte bort til en anden perron.

Vi var foruden almindeligt pas med en del forskellige visa også forsynet med et engelsk militærpas. Nu måtte hver udfylde et indrejseskema og gå igennem de forhenværende toldbygninger for at få papirerne kontrollerede. Under alt dette var der rig lejlighed til at gøre forskellige iagttagelser. En tysk politimand holdt vagt på perronen for at hindre uvedkommende i at blande sig med de rejsende fra Nordekspressen. Helt let var det ikke for ham, for folk havde øjensynlig mistet al respekt for den tyske politimands tidligere så store autoritet. En dame, som blev afvist vrængede ligefrem ad ham og stødte ham arrigt med albuen som protest! - En større flok børn kom ned ad en skrænt og stod på sporet ved siden af vort tog for at

tigge slik og andet spiseligt. Men pludselig fløj de alle halvvejs op ad skrænten, da en betjent kom farende for at jage dem væk - og nu prøvede de at hævne sig på ham med en regn af drillende udråb. F.eks. 'Komm mal hierauf, du Feigling. - Das wagst du ja nicht, osv osv.' - Så tog han stormskridt op ad skrænten imod flokken, men børnene var i næste øjeblik helt oppe og på den anden side af indhegningen, der bestod af nedtrampet glat hegnstråd. - Her var de tydeligt på deres ret, for nu blev det til et stærkt og vedvarende skrigekor imod ham, så han hurtigt vendte om og forsvandt, hvorefter børnene var nede på banen igen.

Paskontrollen her i Flensborg var omhyggelig og grundig. Ved et langt bord sad på en bänk 6 tysk-uniformerede kontrollører, tidligere officerer, men nu uden hagekorsmærkerne, men i øvrigt med de til deres militære rang svarende distinktioner. Disse mænd afkontrollerede vore papirer, men bag hver af dem stod en engelsk marineofficer, som holdt et nøje øje med, at de tyske officerer udførte deres arbejde korrekt. I visse tvivlsspørgsmål trådte de til med stor venlighed og afgjorde sagerne i en håndvending. Uden for dette kontrolrum sprang en emsig tysker omkring og regulerede tilgangen. Han anså vistnok selv sin stilling for meget betydningsfuld og morede - uden selv at vide det - os på en grinagtig måde ved at lufte den smule sproglige viden, han tilfældig havde faet fat i.

Efter at være kommet igennem denne visitation kunne vi nu atter tage plads i toget, der var kørt frem til den ende af bygningen, som de rejsende blev lukket ud af. - Toget satte sig i bevægelse, og vi førtes med en pæn fart mod syd. Den næste gang, toget standsede, var Neumünster. Vi havde nysgerrigt betragtet alt, hvad vi passerede. Især var højbroen over Kielerkanalen interessant og imponerende. I Rendsborg så vi de første ruiner, men på afstand. Tydeligere var krigens spor her i Neumünster, hvor banegårdshallen havde faet alt glas pustet ud, ligesom hele kvarteret omkring den lå i komplet kaos. Perronerne var næsten som uddøde. Ingen mennesker, ingen tog, vinduerne i ventesalen var erstattet af blik og papstykker, og perronurene var gået i stå - et enkelt havde hverken glas eller skive mere. Ved middagstid korte vi ind på banegården i Altona, og efter en kort ventetid her korte toget langsomt gennem byen til hovedbanegården [Hamborg], Hvor virkede dog alle disse ruiner nedstemmende. Færdsel var der ikke meget af. Nogle børn legede mellem de nøgne mure. Hen ad en gade kørte en enkelt sporvogn - og der var netop så meget plads til siderne for den, at andre køretøjer kunne vige ud; men ellers var gaden som en grøft mellem volde af murbrokker. Mange steder var de løse murbrokker og andet nedfaldet materiale fjernet, og huset stod hen som en tom ruin i lighed med vore historiske herhjemme. Hovedbanegården så heller ikke godt ud. Afstivningsstilladser, dynger af nedstyrkede murdele, sammenhobet skrammel og ingen ruder i det, der stod.

Elb-broerne havde også været hjemløst, og kvarteret omkring Rådhuset og Jungfernstieg havde mistet sit glade udseende fra før krigen. Ved et af havnebassinene var vi vidne til de tavse kirkeklokkers parade. I hundreder stod der langs havnekajen store og små kirkeklokker, måske hentet rundt om i erobrede lande - beregnet til krigsmateriel. Også demonterede U-både lå langs havnen. Skroget af flere sænkede skibe og af en enkelt flyvemaskine stak lidt ovenfor vandkorpen, og nogle af de mange store kraner havde fået et knæk, som de aldrig ville komme over. Hamborg var tydeligt en hårdtsåret by - og det vil vare længe, længe, før alt er helet igen.

Da vi atter var på vej mod syd, skelede jeg uvilkårligt i retning af Neuengamme, hvor jeg havde haft mit opholdssted sidst, jeg var i dette land. De flade sumpede mosestrækninger, vi passerede, mindede stærkt om helvedet, jeg oplevede i 1945, men lejren var ikke til at øjne. Lüneburger Heide er kedelig og ensformig at køre igennem. Den er stærkt beplantet med fyr, men hvor er der langt mellem menneskeligt bebyggede steder!

Når man kører gennem Celle i Hannover, kan man ikke lade være med at tænke på den ulykkelige danske dronning, Karoline Mathilde, som døde hernede efter sit mislykkede ægteskab.

I Lehrte var det jo, at vi første gang blev lukket ud af kreaturvognen, da vi var på transport som fanger til Dachau. I disse grøfter sad jeg her med nøgen bag sammen med 250 danske kammerater, mens tyskernes geværmundinger truende pegede på os - men snart kom vi til den stakkels by, Hannover. Hvad der er fortalt om Hamborg, gælder også denne by, blot at det her er meget værre. Alle de mange uddøde fabrikker vidner i sørgelig grad om krigens gru. Vi styrtede fra side til side i vognen for at få det hele at se; men efterhånden blev man træt af at se ruiner, for hvor så alt håbløst ud. Også de andre byer, vi kom igennem, så ud som her - Biehlefeldt, Hamm, Düsseldorf, Wupperthal.

I Hamm styrtede en stor flok børn ud over Jernbaneterrænet, da Ekspresen kørte ind. Halsbrækkende farligt så det ud, da disse små størrelser i næsten alle aldre i et antal af stærkt op imod et hundrede stykker løb som for livet for at komme i nærheden af vort tog, hvor de måske kunne tigge et eller andet spiseligt. De fleste havde en kurv eller en pose til at putte det i, som de fik fat på. Barbenede var de alle, og tøj hang i laser om mange af dem - og fælles for dem alle: de var magre og meget sultne. Dette syn kunne røre selv et hjerte af sten. Flere af passagererne måtte ind at finde et eller andet frem af deres bagage, som kunne kastes ud til de sultne børn. Den heldige var heller ikke sen til at putte det i sin pose og komme lidt til side, så de andre ikke skulle røve det.

I Hamm fik vi nyt selskab i kupeen: En fransk gendarm og hans frue. Gendarmen var i fuld uniform med en hel række dekorationer fra 1. Verdenskrig og stor pistol i bæltet. Madame var i sort, så det var tydeligt, at familien bar sorg. Det varede lidt, før samtalen kom rigtig i gang, men snart fik vi deres historie. En hel delegation af engelske officerer havde fulgt dem til toget og tog meget højtideligt afsked med dem. Ægteparret havde haft en søn med i denne krig, han havde været 5 år i tysk fangenskab. Tyve dage før kapitulationen var han død - og nu havde hans far og mor været i Tyskland for at opsøge hans grav og dvæle en stund ved den. Madame havde et billede af den unge mand i sin store runde broche - og hun var synlig bevæget over denne dags oplevelser.

På de tyske stationer, hvor Ekspressen holdt, gik en del af de rejsende sig en lille motionstur på perronen i det gode vejr. Blandt disse var også et par officerer i dansk uniform, som jeg vekslede et par bemærkninger med. Da jeg atter kom ind i toget, fortalte man mig, at den ene af dem, jeg havde talt med, var Prins Georg og den anden hans adjutant. Senere så vi dem promenerer på Champs Elysée i Paris.

Efterhånden kom vi nærmere og nærmere til det store industricentrum, og vi gled igennem. I Hannover blev den internationale spisevogn koblet til toget, og snart kom den franske betjening gennem toget for at tage mod bestilling til middagen. Da det blev vor tur, gik tjeneren gennem gangene og ringede med en klokke for at kalde os frem, og snart sad vi hyggeligt ved de små borde og nød den herlige udsigt gennem spisevognens store ruder. Der var på dette stykke over Minden og Porto Westfalica meget at se efter. Smukke bjerge tegnede sig mod himlen i øst, og mindesmærket på Wittekindberg stod klart i silhuet mod vesthimmelen. Her var der under krigen en berygtet udkommando fra en koncentrationslejr, hvor bl.a. flere danske satte livet til. Ind i bjergsiderne så man en del forladte fæstningsværker, der var bygget ind i de bratte skrænter. Overfor mig sad en gammel fransk dame. Vi var i begyndelsen tavse overfor hinanden, men da maden blev serveret, løsnedes den skal af tavshed, der havde omgivet os, og hun viste sig at være noget af det sødeste og fornøjeligste bordselskab, jeg kunne ønske mig. På bordet stod et par ½flasker vin, som egentlig fristede mig meget stærkt, men jeg vidste ikke, hvordan man skulle kunne betale for vin, når man kun havde dansk mønt, som de evt. ikke kunne veksle, så derfor renoncerede jeg. Madame, der så ud til at være en jævn kone fra det mellemste samfundslag, turde øjensynlig heller ikke vove så mange penge som en evt. flaske vin ville koste, så hun bestilte øl - og gav mig en rigelig part af hendes, mens vi efterhånden underholdt os på det livligste med hinanden. Middagen bestod af urtesuppe, fisk med champignon, bønner, frugt i ris og kaffe.

Ødelæggelserne, vi passerede, blev stadig ligesom større og større. Biehlefeld var frygtelig medtaget, og folk boede hist og her i ruinerne. Her og der havde de skaffet sig ly under en stor blikplade, og et kakkelovnsrør stak ud og forkyndte med sin røg, at her var et menneskeligt arnested indrettet på den mest provisoriske vis. Ruinerne var stedvis begyndt at blive taget i besiddelse af vegetationen, idet græs og ukrudt voksede i grusdyngerne helt op til 3. sals højde. Dette har formodentlig givet anledning til, at en mand havde tilplantet sin ruindyng med tobaksplanter, som syntes at trives frodigt i kalkgruset på hans tidligere hus.

Bjergene blev hyppigere, og vi kørte hen under dem langs med Meusefloden, passerede Albertkanalen. I disse egne udnyttedes vandløbene ved store kraftværker, og byen Hagen passeredes. Her var banegården kun et rustent jernskelet, men de gamle ruiner på bjergtoppene af middelalderlige borge så i deres historiske romantik ned på os i dalen, og man begyndte at fatte den skønhed som Rhindalen er så berømt for. Langs med Wupperfloden, der snor sig omkring klippeblokke og store sten i uendelig mange bugtninger, kunne vi betragte en svævebane, der er bygget af jernkonstruktioner over floden på et meget langt stykke. En sporvognslignende vogn hang her under en jernskinne og fulgte nøjagtig flodens mange krumninger ind imod industribyerne Wupperthal og Elberfeldt.

Men efterhånden mørknede aftenen så meget, at udsigten ikke kunne nydes; men da vi nærmede os Köln, kunne vi dog se de få lys fra byen spejle sig i Rhinens mørke vande. Ganske langsomt sneglede toget sig over den eneste brugbare og interimistiske bro over floden, før vi holdt på den mægtige banegård med de mange sår. Natten var kold og blæsende, da vi steg ned på banegårdsperronen for at røre benene lidt, og kun ganske få mennesker befolkede den fordom så travle banegård. En af mine medrejsende havde i spænding ventet en søster, som var gift her i byen, og flere af os stod parat med en del småpakker med danske levnedsmidler til hende for i en hast at ekspedere dem. Og hun var der virkelig sammen med hendes mand, takket være en elskværdig engelsk officers velvillighed. Vi var nær aldrig kommet af med pakkerne, syntes vi, på grund af inderlige omfavnelser. Men den ventende dame havde været så forsynlig at tage en stor taske med, og snart var de velkomne danske gaver anbragt i tasken og hendes mands rummelige lommer. Opholdet blev - til held for denne familie - af længere varighed end ventet, så der blev også tid til at snakke lidt med nogle tilfældige unge mennesker, der hang op ad perronstrappens rækværk. De var vist i høj grad opsat på at handle sig et eller andet til, men det kneb med betalingsmidler, for tyske penge var der ingen, der havde interesse for. Hvordan byen så ud? Ja - en af dem havde en serie postkort med kulørte prospekter over, hvordan byen havde set ud. Jeg købte hele serien af ham for 4 cigaretter. Den gamle grænse- og kongeby Aachen kunne vi desværre ikke se i nattens mulm. Efter beretningerne om denne bys tilstand skulle den være en af de allermest medtagne af alle byer i denne hærgede egn.

Efter at vi havde passeret den belgiske grænse, kom en stab af uniformerede embedsmænd igennem toget for at efterse vore pas og evt. toldklarering. En af dem var en ren kæmpe, som alene ved sit ydre kunne indgyde en meget stor portion respekt. Men det hele gik hurtigt og let, da det meste kun var transit, og snart sov de fleste af passagererne for at vågne op i den belgiske fæstningsby Liège den 22. juli. Det var endnu mørkt, men efterhånden dagedes det, da vi skulle vente på forbindelsen fra Bruxelles. Af morgentågen tonede et kolossalt monument frem, som efter første Verdenskrig var rejst til minde om Belgiens faldne sønner. Også det havde sår efter denne krigs bombardementer. En portør fortalte mig, hvor hårdt Liège var blevet ramt i den sidste krig. Alene V-1 bomber havde dræbt over 4000 mand her. Jeg gik mig en lille tur hen til banegården, hvor man nu kunne få de første morgenaviser, men jeg havde ingen belgisk valuta, så al handel var for mit vedkommende udelukket, og snart gik turen videre mod syd, langs Meuseflodens bredder. På en strækning af mange kilometer havde vi floden på venstre side og skiferbjerge på højre. Af og til dampede det vældigt fra en kulgrube, hvis ”døde bjerg” strakte sin regelmæssige pyramide mere end hushøjt i vejret - også jernværkernes højovne vidnede om dette lands rige bjergværksdrift.

På floden var der en livlig trafik af motordrevne pramme, og hvor floden passerede en by eller en større virksomhed, var der en stensat anlægskaj for flodfartøjerne. Men snart forlod vi floden og havde nu høje gule og grå klipper på begge sider; man tænkte uvilkårligt på de belgiske brokker, vi herhjemme bruger til slibning. Bebyggelsen er meget tæt, men husene er små og af et kedeligt udseende.

Tidlig på formiddagen kobledes det belgiske lokomotiv fra på den belgiske grænsestation til Frankrig; det blev erstattet af et fransk, der i løbet af formiddagen bragte os gennem Nordfrankrig. I landsbyerne ligger husene klumpet meget tæt sammen omkring den lille kirke med det spidse spir. Bugnende marker med nyhøstet hvide og frodige haver med frugttræer i en uendelighed. Franskmænd er lette at komme i samtale med. En herre, som var med fra den franske grænseby, begyndte at spise frokost i toget: tørt franskbrød og rødvin. Da han hørte, at vi var fra Danmark, bød han os af vinen. Han fik god afsætning og lod til at give af et godt hjerte. I løbet af de 4-5 timer, vi var om at køre til Paris, var jeg vist i samtale med over 10 franskmænd, som alle villigt fortalte om de egne, vi kom igennem. På en høj lå en grå ruin af en gammel herregård, hvorom der i 1914-18 havde stået en voldsom kamp. Der er mange store herregårde i Nordfrankrig med dejlige parker omkring, hvor misteltenen trives i æbletræernes kroner. I disse egne var sporene fra sidste krig næsten helt udslittede. Oprydningen og opbygningen havde gjort de nedskudte banegårde brugbare igen.

Toget var ved at blive komplet overbefolket, før vi nåede Frankrigs gamle hovedstad. Længe før vi nåede ind til byen, lyste Sacre Coeur kirkens østerlandsk-prægede pragtbygning over landskabet forude. Dens hvide kalksten lyste skarpt i middagssolen og strålede som en topfigur på en mægtig kranssekage.

Jeg var meget spændt på ankomsten til Paris, idet Madame Charon - vor franske feriedrengs mor - havde lovet at komme på Gare du Nord, hvor hun ville vente mig ud for 2. klasses ventesal og høre nyt fra begge hendes børn, der opholdt sig i Nørre Søby.

Det varede noget, for vi fik al vor bagage losset ud af et kupevindue og blev læssede til at gå ud af banegården. Jeg havde ikke meget besvær med at få øje på de franske børns moder. Hun var tydelig nok ophav til de to, og vi aftalte så at mødes dagen efter på Boulevard Haussmann for at tage hjem til hende og spise middag sammen.

Bagagen fra samtlige deltagere i turen blev læsset i en droskebil, og jeg fik plads ved chaufføren for at følge med den til hovedkontoret for Auberge de jeunesse francaise. De parisiske droskechauffører er lige så lette at tale med som alle andre franskmænd. Han fortalte om alt, hvad vi passerede på vor hastige fart gennem byen. Men det, der forbavsede mig mest, var ikke, at han overhalede alle de køretøjer han overhovedet kunne, men at han passerede forbi snart til venstre og snart til højre. Fodgængerne på overgangene måtte undertiden ligefrem springe for livet, når vi kom susende, og snart var vi på bestemmelsesstedet for at læsse af. Vi blev modtaget af chefen for den franske vandrerebevægelse, fik hver et dejligt Frankrigskort og blev vist ud til en teltlejr i en helt anden side af byen, hvor vi skulle overnatte for næste dag at tage med eksprestoget til Briancon i de franske højalper. Så var det blot om at få noget at se af Paris, før vi atter skulle forlade den, og vor første tur blev en spadseretur ad den 9 km lange Champs Elysée, der længst ude mod vest ender i en rundkørsel omkring den 45½ m høje Triumfbue. Lettede for vor oppakning og nyvaskede startede vi med højt humør og slugte med øjnene det stærkt pulserende Pariserliv på denne en af verdens fineste strøgpromenader. Fortovsrestaurationerne var tæt besat af gestikulerende og meget talende mennesker, og ved en isvogn købte vi en efter danske forhold elendig skummælksis til 30 fr. Lådne, saftige ferskenes brem og gyldne, friske abrikoser, der til min forbavselse ikke smagte sure, som de tørrede vi kender. Turen ud til Triumfbuen mærkede vi næsten ikke over alt det liv, der omgav os eller hastede forbi. Men hvor var det svært at komme levende over til den ukendte soldats grav. Tolv store boulevarder støder til rundkørselen og fodgængerovergange respekteres ikke af det kørende publikum. Et væld af friske buketter lå her, og den evige flamme, som tyskerne slukkede under mørkelægningen, blafrede højtidsfuldt for vinden. Alle som går ind under buen for at dvæle ved graven blotter hovedet, og man lægger mærke til, at også soldaten fra 1940-45 har fået plads på dette

historiske sted. I bronze læser man: France avant tout!

Med Metro'en kommer man hurtigt og billigt fra den ene del af byen til den anden, og snart kunne vi forlade undergrunden ved Cigale for at stige op til Sacre Coeur på toppen af Montmartre. Den anstrengende tur ad de mange trapper gav rig belønning for møjen. Her havde man det mest storslåede syn over byen ved nat med de tusinder og atter tusinder af lys. Man måtte her sande de ord, der er tillagt Francois I: "Ce n'est pas une ville, mais un monde." Man forstår først, når man selv har set det, hvorfor Paris har så dragende en magt som ingen anden by i verden.

Rundt om kirkens fod breder sig kvarteret med centrene for Paris' internationale forlystelsesliv. Alt stråler i kunstigt lys fra de mondæne nat-kabareter, hvoraf Moulin Rouge vel nok er den mest kendte. Støjen fra de mange mennesker, fra udråberne ved de opstillede markedstelte, fra musikken der larmer ud gennem åbne vinduer og døre, sidder en i ørene endnu efter at man er på vej hjem i Metroen. Her møder man i et broget virvar alle typer på mennesker. For blot at nævne et par eksempler: Langhalsede negerkoner med korte skørter og høje håropsatser, krigsinvalidere med krykker og et tomt bukseben, gøglere af alle nationaliteter og et publikum sammensat af de mest forskellige individer, man kan tænke sig.

Lejrbestyreren knurrede ikke så lidt, da vi henad kl. 3 om natten purrede ham ud ved hjælp af hans mælkemandsklokke ved porten. Han kunne vel sagtens ikke forstå, at vi skulle nå meget den første aften i Paris. Men dejligt var det at kunne lægge sig på de gode feltsenge med et par grønne militærtæpper over soveposen. Bortset fra at man fik sand mellem tæerne, når man stod af sengen, så var disse telte med al den friske luft, man kunne ønske sig, det ideelle logi på sådan en rejse. Desuden var det billigt, og der serveredes god mad, som man fik serveret ved at stå på række foran teltet med gullashkanonen. Tallerkenerne var af rustfrit stål og presset ud, så der dannedes 6 rum. Maden var godt tillavet, og noget i alle rum blev der også. Selvfølgelig manglede der heller ikke hverken grøntsager eller friske frugter. Vinen, vi fik på vore mærker, købte vi hos en høker for 28 fr. pr. liter, og der var beregnet 2 liter pr. mand om ugen.

Den følgende formiddag benyttede vi til at se forskellige af byens stormagasiner. Varemangel kan man egentlig ikke sige, at man så; men priserne var svimlende. Selv om vor valuta står gunstigt i forhold til den franske, oversteg priserne tit de hjemlige med det dobbelte, når man regnede om.

Mens jeg var gæst hos Madame Charon, 2 Rue du Général Séré de Revière, Paris XIV, var mit selskab på Marsmarken for at komme op i Eiffeltårnet. Jeg måtte give afkald på at få denne snart gamle attraktion at se med udsigt over Paris i ca. 300 m's højde. Men jeg fortrød ikke, at jeg tog mod fruens invitation. Hun hentede mig på Boulevard Haussmann, og vi tog sammen i Métro til Porte de Vauver. Undervejs havde vi omstigning i den største fodgængertunnel, der var over 1 km lang. Da vi kom i den sydlige del af byen, forlod Métroen sin mørke tunnel og kørte på en strækning endog oven over husene. Der var ikke særlig langt til hendes bolig, der lå i en moderne huskarré, beregnet for officersfamilier. Hun havde været gift med en fransk officer, som var blevet "mal au tete" og havde forladt hende. Nu levede han sammen med en anden kvinde i Oran i Algier, men han skrev dog jævnligt til sine børn i Pairs. Fru Charon var 39 år og meget indtagende, og hendes lejlighed bestod af en stue, køkken og soveværelse samt en lille entré. Stuen var kun møbleret med et pænt holdt, moderne spisebord, 6 stole, der svarede dertil, og i det ene hjørne fandtes en symaskine og i det andet et sybord. I stedet for kakkellov var der et stort højt komfur med et mægtigt rør, der gik ned gennem det smalle lille køkken. Her var foruden en vask med hane en gasovn og nogle faste skabe. På betongulvene var der linoleumsløbere og intet på de oliemalede vægge.

Lidt efter vor ankomst til lejligheden kom en ung dame, som skulle gøre os selskab ved middagen, og så kom første ret: Suppe med en slags ærtemel på. Dertil en dejlig hvidvin, som smagte ganske ypperligt, og tørt franskbrød til efter behag. Næste ret var fisk, pyntet rundt om med halve æg på grønne salatblade. Derpå en kødret, lignende sylte og kogt skinke med kartoffelsalat, salat med ægte oliven, vistnok krydret med estragon. Nu kom desserten, en hjemmebagt tærte, fyldt med hele sveskeblommer og abrikoser. Dernæst en skål med friske frugter, som bestod af druer, bananer, ferskener og friske abrikoser - til slut kaffe. Det tog et par timer, og selv om samtalen faldt lidt vanskelig, gik det dog livligt - og vi havde så rigeligt samtalestof, at vi næsten ikke kunne få stunder til at spise.

Fruen fulgte mig derpå atter ind til byen, hvor jeg skulle mødes med de øvrige danskere ud for hovedindgangen til Notre-Dame kirken på Cité. De var endnu ikke kommet, så vi besluttede at lede efter dem inde i kirken, hvis kolossale indre imponerede. Der var begravelse i et af sidekapellerne; men de generedes åbenbart ikke af de mange turister, der vandrede rundt i kirken. Også i sidebygningen, hvor alle relikvierne opbevaredes, var vi inde - men uden resultat. Da vi atter kom ud, besluttede jeg at tage en Taxa for at komme til Vandrerbevægelsens hovedkontor, måske de kunne fortælle, om der var sket en ændring i dagens program. Langt om længe fandt vi en ledig Taxa, og da vi havde kørt ½ km, fik jeg øje på de andre, der var på vej mod Notre Dame. Jeg fik standset både dem og vognen, fik betalt og taget afsked med fru Charon, hvorefter vi alle gik rundt i Cité og langs med Seinekajerne. Turen sluttede vi i en Taxa, der kørte os forbi forskellige seværdigheder: Concordepladsen, Tuilleriesne, Louvre, Hotel de Ville etc. - Og så måtte vi have vor bagage på Gare de

Lyon for at komme med aftenekspresen mod syd. Bagagen blev læsset på en lille varevogn, og jeg fulgte med som passager. Vognen havde indgang forfra, og ejeren havde med egne hieroglyffer malet bilens nummer på indersiden af døren, så det var synligt foran; selve døren stod åben. Ud for denne åbning havde jeg min plads ved siden af chaufføren, der ligesom alle de andre chauffører var meget talende og villig til at give oplysninger. Vi kom forbi L'Opera, over Place "de Bastille", Place "de la Republic" m.m. - jeg kunne så herligt tage billeder fra den gode plads, jeg havde faet.

Bagagen turde vi ikke indskrive, for så var vi ikke sikker på at få den mere; men vi var i god tid ved toget og kunne nemt belægge pladserne i to kupeer, der stødte sammen. Nogle af os fik endog tid til både at skrive et par brevkort og få os en forfriskning før togtid. Og - jeg må lige nævne toiletterne på banegården. På pissoiret gik en rengøringskone uanfægtet og vaskede gulv bag de stående mænd, og WC-kummer, som vi kender, var erstattet af en porcelænsfordybning i gulvet mellem to trædeflader af form som skosåler. Trådte man på en fodpedal, kom skyllevandet; men papir måtte man selv medbringe.

Da toget sattes i bevægelse, kørte vi et langt stykke langs med Seinen, der i modsætning til Rhinen var meget roligere i sit løb og lod landskabet spejle sig i den blanke overflade. Toget, der havde to store lokomotiver foran, standsede ikke før Lyon, så der var god tid til at tage sig et blund, da natten faldt på. Vi indrettede os så mageligt som muligt ved at anbringe to på hver af sæderne, to på gulvet og resten i nettene. Vi havde jo vore soveposer og nogle tæpper til hovedpude, og snart sov hele selskabet med plakaten:

Le Corps Auxiliaire de D. V.L. Du Danemark
Pour la reconstruction des auberges de le jeunesse en France

klistret på ruderne i døren.

Toget buldrede frem igennem nattens mulm og havde, mens det endnu var dag, passeret Cote d'Or og sent på aftenen byen Lyon, hvor vi holdt første gang. Men snart passerede vi en mægtig bro og Rhone og stævnedes mod Alperne.

Om morgenen kørte vi igennem pragtfulde bjergegne, og efterhånden blev bjergene højere og højere, og på sine steder så vi de mest fantastiske formationer. Ubeskrivelige højder og dybe kløfter, vilde bjergbække og hastende floder i deres på denne årstid stærkt reducerede bredde. Vi passerede mange og lange tunneller, og for hvert øjeblik skiftede panoramaet med de mest henrivende udsigter. Vi fløj bestandig fra side til side i vognen for at få det hele med. Det var simpelthen et eventyr, vi oplevede. Store kraftværker med en mægtig faldhøjde forsynede dalene med elektricitet, og af og til sås det sorte hul fra en af de mange vandrette mineskakter i Alperne.

Ved middagstid nåede vi jernbanens endestation, Briancon, les Hautes Alpes, hvorfra vi skulle længere op i en af dalene med rutebil. Men først måtte vi se lidt på denne morsomme alpeby, der ligger 18 km fra den italienske grænse og ca. 120 km nord for Nizza. Det var en drøj tur i den stærke sommervarm sol at gå op til selve byen, der er bygget op ad skråningen, hvis top krones af en fæstning og en kirke. Byen har ca. 15.000 indbyggere, og gaderne skrånede så stærkt at den lille bæk, der løb i den dybe rendesten i gadens midte, nemt kunne føre al muligt affald med sig fra husene i gaden. Der blev både kastet det ene og det andet ud her. En gang kom et brændende bål af træuld farende ned ad renden, toiletspande og rådden frugt gik samme vej.

Butiksdørene var taget ind og erstattet med et forhæng af træperler på snore eller små lodrethængende lænker, så solvarmen ikke skulle trænge for stærkt ind, og hovedgaden mindede stærkt om de østerlandske basargader. Man kunne købe alt her - også rationerede varer uden kort - blot man tilbød at betale overpris. Inden vi gik til bilen fik vi en aperitif og et glas "vin ordinaire" - og da der ikke kunne blive plads til alle passagerer indeni, måtte en del op til bagagen på bilens tag, hvor der næsten kunne placeres lige så mange. Med stærkt snurrende motor og i slæbegeard arbejdede bilen sig langsomt op ad den snoede asfaltvej, så vi til sidst kunne se byen højt oppe fra. Det sitrede lidt i mellemgulvet ved denne højde ud mod en brat skrænt, og for at gøre stemningen mere grell passerede vi skelettet af en omnibus, der var trillet ud og havnet på siden mod nogle træer længere nede. Ruten fortsatte ca. 15 km ud ad en god landevej med høje bjergkæder på begge sider. Store vejskilte viste ind til landsbyer ved sideveje, og snart drejede vi ind mod den lille landsby Le Bez, der var vort endelige mål. Det var lige al det, at bilen kunne sno sig ind mellem de tæt liggende huse ad den alt andet end lige landsbygade. Snart måtte vi standse for et par køer med bjælde om halsen eller et muldyrtrukket køretøj, der bragte hø hjem fra sæteren. Hvordan chaufføren har fået vendt den store bil i de snævre gader, er svært at fatte, men bilen var så skrammet og bulet, så han har formodentlig af og til måttet tage et hushjørne.

Landsbyens huse lå i en tilfældig orden, men mange af dem lå således, at de havde fælles gavle i en lang række ned ad bakken. Derved blev de nederste de højeste og største, og i et af disse, der således havde 3 frie sider, den ene ud mod dalen, fik vi vort virke i 14 dage med forskelligt reparationsarbejde. Lærer Nilsson, Bendixen og jeg lavede nye taburetter af frisk lærketræ, der kom i stammernes bredde i 1" tykkelse, direkte fra savværket.

I huset, der som alle andre bøndergårde kun havde en indgang, var der køkken til højre og stald til venstre. Stalden blev her

indrettet til samlingsstue, og det øvrige hus med en mængde loftsplads gav god plads til vandrere fra alle nationer, der selv medbragte sovepose og fik en stråsåk til natteleje.

De fleste gæster var amerikanere og englændere. Desuden var der nogle få hollændere og vi danske. Hvem der ikke havde noget særligt håndværk, blev sat til oprydningsarbejde eller arbejde med at hente grus og sten nede ved floden, der lå en god kilometer borte. Alle tog nu ikke lige praktisk på tingene. Således gik en amerikansk sagfører med nøgen overkrop og hvidtede lofter. Han lignede næsten en hvid gipsfigur selv, så oversprøjtet var han - og alt hvad han kom i nærheden af blev også hvidt. En engelsk ung pige skulle udbedre pudset over indgangsdøren. Hun rørte cement ud med de bare hænder og smurte i revnerne med de samme redskaber. Men mange præsterede både et stort og godt arbejde, og L. Vicent, en fuldskægget pederfreuchensk-udseende engelsk ingeniør, som havde ledelsen af arbejdet, havde glæde af alt det, der blev udført. Der arbejdedes kun 4 dage om ugen, de andre var beregnede til bjergture. Men arbejdsdagen var så til gengæld lang, fra 7 morgen til 8 aften.

Maden var rigelig og som regel god. Hver deltager havde medbragt forskellige levnedsmidler, som blev afleveret til køkkenet, hvor en del af de i turen deltagende kvinder lavede mad af det. Hver morgen fik vi havregrød med masser af amerikanske rosiner og mælk af dansk tømælk til. Når Miette, den franske leder af køkkenet, selv lavede maden, var den gerne så stærk af hvidløg, at en del ikke var så glade for den.

Vi blev også en smule forbavsede over at se vort danske rugbrød anvendt til brødsuppe med løg på. Men det smagte ikke helt ilde. Hvert eneste måltid sluttede med friske frugter, som det er kutyme i Frankrig - det holdt vi alle af.

Af og til havde vi en lille sammenkomst om aftenen. Sådanne "party" holdtes oppe på det øverste loft i bygningen, og tiden blev fordrevet med, at de forskellige nationer lærte hinanden nogle af deres egne sanglege eller folkedanse. De danske folkedanse gjorde stor lykke, i særdeleshed "den toppede høne" og "Skomagerdansen". Når deltagerne var trætte af dansen, skiftedes nationerne til at synge egne sange, og adskillige sange blev lært, så hele forsamlingen til sidst kunne synge dem i fællesskab. Var der fødselsdag eller afskedsfest, blev der serveret godter (mest amerikansk) og rødvin, og aftenen sluttede med, at hver nation først sang en aftensang, hvorefter alle sang "Good night" i fællesskab. Undertiden var der små morsomme indlæg, og der blev holdt taler på forskellige sprog. Jeg har således en enkelt aften holdt tale på både tysk, engelsk, fransk og dansk.

Vi var ikke mere bundet af arbejdet, end at vi kunne tage fri, når det passede os til en lille tur i omegnen eller længere bort. Og der var nok at tage ud til af skønne steder i den interessante egn. Jeg besøgte et par af bønderne dernede, som altid var glade for en lille passiar, og det var morsomt at se, hvorledes de levede og boede. De havde altid umådelig god tid, var vistnok meget fattige på penge, men rige på humør. Husene var omtrent ens indrettede med én indgang til både folk og fæ. Stalden lå umiddelbart inden for døren til den ene side, og køkkenet, der tillige var dagligstue, til den anden. Dyrene, der i reglen bestod af 2-3 køer, 5-6 geder og et muldyr eller æsel, var bundet til ringe i staldmuren. Gødningen fra en hel sæson lå i en stor hob bagved, da den vel nok ville tørre for hårdt, når den blev lagt ude. Deres bohavne var ikke særlig kunstfærdigt: et hjemmelavet bord og bæk og et par do. stole. Ingen vægprydelser ud over en kalender. Over komfuret var der en udbygget skorsten med en hylde, det var alt. Duften fra stalden bredte sig ind i det øvrige hus - og rent var der ikke. Om dagen var der mørkt indendørs, da vinduerne var skoddede for den stærke sol. Først om aftenen blev skodderne taget bort, og så var det ikke alle, der havde ruder i vinduerne, men de nederste var tilgitrede med jernstænger.

Landbruget blev drevet på en helt anderledes primitiv måde end den, vi kender. Der avledes mest hør, undertiden 3 afgrøder om året. Desuden dyrkedes der en del hvede, hvor jorden var til det, og hver lille egnet plet blev udnyttet. Jeg har set hvedemarker med kun 7 neg på. Lidt havre og kartofler kunne man også finde. Men kunstig vanding var her en nødvendighed, hvor der var tørvej ca. 300 dage om året. Det kolde vand fra bjergbækkene suste ned igennem byen. Det kunne gennem små render ledes hen langs markernes overside, og ved hjælp af et par jernskodder, som blev trykket ned på tværs af renden, fik man vandet til at løbe over i renden, så det overrislede den mark, der trængte til fugtighed.

Høet blev kørt hjem på tohjulede vogne eller båret på ryggen af et æsel. Hele sommeren kan alpebonden slå hør oppe i sæteren og må så fragte det den lange siksak-vej ned til sin bolig i dalen. En del af landmændene flytter op i sæteren med deres kvæg om sommeren. På en solfyldt skrænt bygger de nogle huse af forhåndenværende materiale, så de danner en lille by til deres sommerophold. En lille kirke mangler heller ikke her som byens midtpunkt. Men når sneen falder deroppe, er det for besværligt at blive der, så flytter de ned i dalen igen. Husene i sæteren må hvert forår udbedres, da vinteren er hård ved dem; men er hytten faldet for meget sammen, bygger man en ny og lader den gamle ruin ligge.

Landbrugsredskaberne er få og gammeldags. Selvbindere bruges ikke, og kornet tærskes med plejl eller tromles fri for kærner på en renfejete plads. Når landmanden høster med le, har han i skeden af et kohorn i bæltet sin slibesten siddende i lidt vand. Småfolk bruger segl.

Håndværkere var der ikke mange af, ikke en gang en skomager i hver by. Et par stykker af os kom ind til en gammel skomager for at få noget ordnet. Hans værksted og stue og soveværelse var et stort rum med kun ét vindue foran hvilket, han sad på sin skammel og flikkede. Jeg tog mig ikke i agt for hans WC, der bestod af et simpelt hul i det lertrampede gulv med et par adskilte løse brædder, hvorpå man anbragte fødderne, når man ville benytte det. Det var lige indenfor døren, hvor der var så mørkt, at jeg fik den ene fod i det før jeg vidste af det. En ulidelig stank bredte sig straks omkring stedet, fordi jeg havde brudt hul på skorpen, der flød ovenpå.

Skulle man finde en købmandsforretning herude på landet, var det vanskeligt, for ingen skilte eller udstillingsvinduer forkyndte, at her var en forretning. I selv forretningen var alt stuvet sammen omkring og på disken, så det næsten var vanskeligt at få øje på købmanden og hans kone, der gik bag ved for at ekspedere. - Slagterforretningen i byen havde heller ikke gjort meget ud af forretningslokalerne. På en port stod at læse, at her boede slagteren, og hans kone, der en dag sad uden for døren og skrællede kartofler, var ikke nogen reklame for de hygiejniske forhold, der evt. måtte råde indenfor.

Folk gjorde ikke meget stads af deres ydre, og ældre folk så ud til sjældent at blive vasket. Ligesom husenes ydre heller ikke var særlig pyntelige eller tiltalende, var folks haver kun en græsbevokset gårdsplads med en nøgen sti, hvor man plejede at færdes. Hønsene gik frit omkring, og det gjorde æselføllene også.

Hver morgen ved 7-tiden lukkede folk deres geder ud af stalden. En stor dreng med en hund drev dem samlet ud af byen og op imellem bjergene, hvor de gik og græssede til om aftenen. Det var et smukt syn at se denne flok på hen ved 150 geder i en broget flok komme travende til klangen af de bjælder, de havde i en rem om halsen.

En landsbys befolkning hernede udgjorde tilsyneladende en uadskillelig enhed i mange henseender, og mange ting var fælles for dem. Således var de f.eks. fælles om det vand, der løb igennem byen, og måtte skiftes til at vande med det. I hver landsby var der en eller to vaskepladser, hvor gerne et par af byens kvinder var ved at vaske på det store lange vaskebræt, der sad på kanten af et langt trug. Særlig hvidt var deres vasketøj ikke, men de har formodentlig ikke brugt sæbe eller andre vaskemidler.

Kirkegårdene lå gerne lidt neden for byen med en mur omkring og en aflåset gitterport i den ene side ud mod vejen. Gravene var forsynede med trækors, undertiden under et lille tag for at beskytte de mange perlekranse, der var hængt på korset eller muren bag grotten. I øvrigt groede både gange og græs til med højt græs og ukrudt, og i vore øjne gjorde kirkegårde et forfærdelig forsømt indtryk.

I den lille by, vi boede i, var der både en kro og et hotel. Krostuen havde hvidskuret gulv med sand og kalkede vægge. Når der ikke var gæster, var vinduerne skoddede. Man fik både god og billig vin her. Kroens ydre var miserabelt. Et skilt malet direkte på muren i gavlen forkyndte: Café - Epiceri - Toilettet var her lige så primitivt som alle andre steder: Et hul i jorden - 2 brædder over - og udsigt mod gaden.

Hotellet derimod var mere mondant. Her var virkelig ofret både smag og omhu på gæstestuen, der i den ene ende havde bar-taburetter foran buffeten, og radiogrammofon til gæsterne at danse efter. Lukketid efter gæsternes behag. Champagnen kunne fås for 250 fr pr. flaske, og om den just ikke flød, så blev der dog lejlighed til nogle glas.

Bjergturene hørte til vore største oplevelser. Vi var ude på i alt 4 store ture - den ene oven i købet en 2-dages tur med overnatning under fri himmel. Vi begyndte med en beskeden tur til en sæter i ca. 2 km's højde. Turen opad gik langs med en lille vild bæk, der fandt sin vej ud og ind mellem store sten. Vi spiste vor medbragte mad på en dejlig sætergræsmark, handlede med en bonde om gedeklokker, prøvede at meje hø med hans le. En af deltagerne fik næseblod i den tynde luft og måtte lægges på ryggen en stund. Nedstigningen foregik ad vejen, der slyngede eller siksakkede sig op ad bjerget; men meget ofte skød vi genvej, og her var anbragt pile på lærketræerne for at vise genvejen rigtigt, når der lå sne.

Den næste tur gik op til toppen af det 2968 m høje Grand Aréa. Opstigningen tog noget over 4 timer, og det var ejendommeligt at lægge mærke til vegetationens skiften fra dalen og op til den nøgne top, i hvis nærhed der lå en lille klat evig sne, som vi smeltede lidt af i vore bægre og drak med begærlighed.

Husløg, krokus og enzian voksede i småblokke, hvor fjeldet var uden græs. På toppen af dette bjerg, hvortil vi besværligt måtte klatre hen ad en bjergkam med et stort dyb på begge sider, var opført et lille hus, som havde tjent som udkigspost for partisangrupperne. Her oppe fra havde man den mest vidunderlige udsigt ned i 3 dale og til alle sider uendelige vidder med sneklædte bjergtoppe. Vinden var djærv her oppe, hvor den havde frit spil; men i læ af nogle store sten, kunne man nyde den stærke sol, og de fleste af os sov da også her et par timer, før vi begav os på nedturen. Opad havde vi dog i nogen måde måttet følge stier, nogle var vel trådt til af gemsene, hvis tilholdssted på en fremspringende bjergknode blev røbet af en meget stærk urinstank og de mange mørke ekskrementer. Nedad derimod søgte man ad de skråninger, der ikke var for

stejle. Vore skridt forlængedes til det 10-20 dobbelte, og en strøm af nedstyrtende materiale fra bjergets sider styrtede ned i lige retning mod bjergets fod, mens vi altid sørgede for at holde en skrå kurs for ikke at blive ramt af stenskedet fra os selv eller vore kammerater. Af og til måtte man selvfølgelig bremse ved at sætte sig på halen, men ellers vænnede man sig hurtigt til at have front i den rigtige retning og sætte hælene kraftigt i de løse bjergdele. Blev farten for voldsom, eller skredet der fulgte blev for omfattende, kunne man komme på roligere bund ved et behændigt spring til siden eller evt. hoppe op på en større sten. Det tog ikke ret lang tid at nå ned til under trægrænsen, men nu gik det knap så hurtigt mere, og bunden gav ikke nær så meget efter til hælgangen; men under 2 timer kom vi ned i dalen igen - godt spredt i smågrupper på 2-3 mand og på vidt forskellige steder, mange kom fra hinanden. Det var en hvile for hele legemet at komme til at marchere et par km ad en vandret liggende asfaltvej.

Den tredje bjergtur var langt den største og den mest krævende. Den første del af turen gik op til en lun plads ved en lille klar sø, hvorfra man havde udsigt til den hvide gletscher over sidemorænenes kant. Vi lå ude på den bare jord i vore soveposer, måske lidt i ly af en større sten eller et lærketræ. Vor mad tilberedte vi over et bål af de mange lærkegrene, som lavinerne havde knækket af, og næste morgen tidlig fortsatte vi opad. Alperoserne var ved at være over deres blomstringstid, men endnu havde nogle af de nederste blomster endnu alperosens sarte røde farve. Alpenglöcklein, som tyskerne kalder den, og andre alpeurter afløste den almindelige vegetation, og mos og lav trådte i stedet for græs. Det var nu ikke så svært at komme op, men omsider kunne vi hvile lidt på en lille egnet plet lige overfor den nederste del af gletscheren. Af og til løsnede større eller mindre sten sig i kanten af den og tordnede mod dybet, hvor gletscherbækken buldrede af sted - lige kommet ud af gletscherporten.

Mens vi sad her for at samle kræfter til en ny etape opad, rullede en rygsæk fra en af damerne - den var fuld af uldne trøjer til at tage på, når vi kom helt op; men nu tog den sig en ordentlig tur nedad i store hop - hurtigere og hurtigere. Til sidst forsvandt den for vort syn ned ad en brat skrænt - og ingen ventede at se den mere. Det tog et par mand et par timer at fafat i den igen - og alt i den var i god behold.

Det sidste stykke langs med bratte fjeldsider, hvor der undertiden var mindre end 10 cm at sætte foden på, og klamrende sig til stenen med begge hænder, var langt det værste. Her var det nødvendigt at være bundet sammen med et reb. Føreren huggede små trin med sin bjerghakke, og omsider lå ødemarken af is og sne med fremspringende bjergknuder for vore øjne. Det var mærkeligt at stå på denne ismark, som aldrig kan tø helt, selv om solen her bager under en større vinkel end hos os i Danmark sommeren igennem. Vi var meget trætte og i særdeleshed sultne, da vi om aftenen kom hjem. Men vi kunne dog ikke gå til ro, for sidste hold, som havde været langt inde i ødemarken, kom hjem længe efter mørkets frembrud. Da vi omsider lagde os til at sove, var det i forvisningen om, at vi var blevet en stor oplevelse rigere.

Disse tilsyneladende ensartede bjerge er så rige på afveksling. Den 18 km lange tur fra Briançon over den italienske grænse til byen Clavière var uforlignelig. Her gik det ikke så meget i højden. Nu fulgte det næste stykke en flod, som styrtede af sted i vild fart over sit stenede leje. På et stykke voksede der langs bredderne så store mængder af lavendel, at der kunne være høstet flere læs af dem. Stien slyngede sig ud og ind - snart over en bro til den anden bred - igen tilbage ad kæmpemæssige trædesten - igennem en sval lille lærketræsskov - op over en stejl knold, hvor floden ved siden af dannede vandfald osv. for til sidst at munde ud i en almindelig landevej umiddelbart for grænsen. Der var ikke mange formaliteter med paskontrol, og umiddelbart efter at vi havde passeret det italienske toldsted, kom vi forbi en mægtig obelisk, rejst til minde om Napoleons overgang over Alperne på dette sted. Det var som sædvanlig brændende varmt, og vi bænkedes os tæt i den første større kros selskabslokaler og gav os i lag med vor medbragte mad. Til maden fik vi vermuth i glas på størrelse med ølglas. Og da vi havde stillet vor sult og tørst, måtte vi til at se os lidt om, først i krostuen, der samtidig var høkerbutik med åbne sække og spegepølserne hængende i rækker ned ad reoler med kolonialvarer. Hernede nøjes man ikke med så små glas til cognac og vin, som vi plejer at bruge herhjemme. Vi lavede byttehandler med kroværten, der tog tobak for bastomvundne flasker med vermuth.

Alle husene her så forfærdelige ud af projektilspor og skader fra bombninger. På mange huse arbejdedes der med opbygningen. Et forladt betonskur for en skildvagt stod endnu med sine gabende huller efter maskinkanoner, og på landevejens kant ind ved rabatten kunne man samle sig alle de sprængstykker fra granater og bomber, man havde lyst til. Men selv oppe i bjergenes vildmarker kunne man finde den slags vidnesbyrd om krigens voldsomhed i disse egne, hvor snart den ene hær, snart den anden havde haft sit tilhold. Vi spadserede tilbage over grænsen til fods og kørte tilbage fra det franske toldsted i lastbiler ad den slagne landevej. Jeg afsendte et brevkort til Danmark fra Italien, men selv om jeg endnu var dernede et par dage og havde et ophold i Paris foruden en 3 døgns jernbanerejse, nåede jeg dog at komme hjem en dag før kortet.

Hvor så mange mennesker kom sammen, kunne det ikke undgås, at der stiftedes en del bekendtskaber. Mange af "gæsterne" var lærere og lærerinder, men også en del forretningsfolk og håndværkere var med. Amerikanerne var tydeligt nok af en

noget anden indstilling overfor alt end europæerne. Et amerikansk ægtepar, som faktisk var ude på deres bryllupsrejse, kom jeg i nær kontakt med - selv om jeg til en begyndelse egentlig ikke syntes at finde dem særlig tiltalende. Tefft Barker var advokat i New York, og han var meget interesseret i f.eks. at høre noget førstehåndskendskab om de tyske koncentrationslejre. Jeg måtte på udførlig vis fortælle om mine oplevelser i Dachau og Neuengamme, men det kunne ikke gøres i en enkelt samtale, nej, hver dag over middag søgte vi hen til et roligt sted i solen. Elisabeth, hans kone, noterede ned, og jeg fortalte omstændeligt og grundigt. Da vi skulle skilles, forærede de mig et par skjorter til min dreng og en elegant underkjole i nylon til min kone - og for den 10 dollar, jeg medgav dem, har jeg nu efter hjemkomsten modtaget en værdifuld pakke med kjolestof og uldgarn. Også en engelsk lærerinde, som jeg stadig står i korrespondance med, traf jeg dernede.

En stor flok amerikanere og englændere fulgte os til rutebilen den sidste dag. Men også franskmændene var med. Vor bagage transporterede de på en lille vogn, og syngende som kåd ungdom drog toget af sted. Da vi måtte vente på bilen, fik den franske Myette (?) sat sanglege i gang på asfalten, og landsbyens befolkning stod undrende i kreds uden om os. Bilen var allerede fuldt besat, da den kom, men vi var snart godt kendt med at sidde på et tag. Fotografiapparaterne klikkede - og så tiltrådte vi hjemrejsen under lystig munterhed.

Vi havde købt pladsbilletter til rejsen fra Briançon til Paris, men måtte tage turen dagen i forvejen for at kunne komme helt hjem i rette tid. Derfor var der ingen pladser til os i toget - alle pladser var udsolgt, og billetterne, vi ikke kunne bruge, ville man ikke refundere. Men vi fandt hurtigt en kupé, der først var reserveret fra Die, så der slog vi os ned. Et par kupeer længere fremme var kun befolket med to gendarmere og 2 civile, og efter plakaten på døren ville deres kupe være fri fra Lyon. Jeg gik ind for at forhandle med dem om overtagelse af deres pladser, når de ikke selv havde brug for dem længere; men idet jeg ville sætte mig, væltede jeg en flaske på gulvet, og rødvinen løb hen ad linoleumen. Jeg fik den dog rejst, for den helt tømtes, og bød så af mine engelske cigaretter for at mildne lidt på omstændighederne. Og det varede ikke længe, for vi kom til forståelse. Jeg blev budt af flasken, og den gik på omgang, til der ikke var mere. Nu var det jo om at finde et nogenlunde interessant samtaleemne. Jeg indledte med "J'etais aux camp de concentration - dans la guerre ..." Så gik det af sig selv, og "jeg har derhjemme lektioner på et fængsel". "Vi er også fanger", indskød en af de civilklædte. - Altså muligvis krigsforbrydere, der skulle til Lyon i retten, eller hvad ved jeg.

Men inden jeg forlod kupeen var det en aftale, at jeg skulle overtage deres pladser til mine folk, når vi en gang hen ad næste dags morgen nåede til Lyon.

Men denne glimrende chance for at få siddepladser, så vi efterhånden ganske bort fra. Toget blev nemlig efterhånden så overfyldt, at ikke alene alle kupeer var pakkede; men gangene var belagt med kufferter og rygsække, så folk måtte vandre hen over disse ujævnheder og klemme sig forbi folk, når de havde ærinde til toilettet eller skulle forlade toget.

Toget holdt ualmindelig længe på stationen i Die. Den fungerende stationsforstander var i en ivrig diskussion med en spejderfører, der ikke syntes, at der var plads nok til hans folk i toget. Mens vi meget interesserede fulgte det skuespil, der foregik på perronen, kom en af vore folk til at rive plakaten: "Réserve" af vort vindue, og en anden erstattede den med vor blå plakat. Vi turde dårlig nok trække vejret, men vi anlagde den mest søvnige mine af verden - og håbede at beholde vor kupe for os selv. Alt imens alt dette foregik, sang et stort kor af piger i vognen næst efter vor. Lærerinden stod ude på perronen og dirigerede og sang selv de mest pragtfulde solopartier til korsangen. Så betagende korsang har jeg aldrig været ude for. Disse klare, klokkerene stemmer, der her lød ud i sommernatten var i stand til at få os til at glemme al den anden larm, der foregår på en fransk jernbanestation.

Vi reddede altså vor nat, trods alt. Næste morgen ankom vi til Gare de Lyon i Paris med alt vort habengut og slæbte det op på gaden i håb om at leje en Taxa til at befordre det til vort logi. Men da vi kom op, var alle drosker som blæst bort, og en tjenstvillig porteur, en såkaldt garçon, tilbød sin assistance. Ja, men vi ville hellere have en Taxa. - "On ne trouve pas!" forsikrede han. Der var alt for få til at dække det store behov i byen. Så spurgte vi på en 'fiacre' - og det ville være nødvendigt at have 2 sådanne hestekøretøjer - til en pris af 1000 fr. - Nej tak, sådan kunne vi sandelig ikke ødsle med pengene nu på slutningen. Men garçon'en fulgte mig stadig i hælene og vidste nye udveje: 2 garçons ville for hver 400 fr hjælpe os ned til Métroen med krammet, men vi afslog - heldigvis; for et gadehjørne længere nede fik jeg en Taxa til at befordre vort rejsegods og 2 af damerne for - 125 fr. Bondefangeren måbede noget efter os, da Taxa'en kørte op for at læsse.

Det følgende døgn i Paris var meget anstrengende, men uhyre interessant. Om eftermiddagen besøgte vi Napoleons grav i Invalidedomen, og om aftenen fik vi billet til Casino de Paris, et af de fornemste og mest mondæne etablissementer i byen. Det var en hel kamp at få billetterne. En korpulent Madame prøvede på at albue mig tilbage til no. 4 i stedet for no. 3 foran billehullet, efter at vi i et par timer havde skiftedes til at holde vor plads, før salget begyndte. Men jeg var stærkere end hun var, og da ekspeditionen foran os var forbi, råbte jeg af al min magt, hvor mange billetter jeg ønskede - og jeg fik

virkelig først. Foran Casinoets indgang sad 3 "dommere", som med blyant nummererede vore billetter, og da vi kom ind i den mere end elegante vestibule, falbød lækre kvinder programmer og nøgne gummidukker, forestillende nogle af deres mest fremragende skuespillerinder. På en opsigtsvækkende måde forstod de at bevæge de små dukker, så de navnlig måtte kunne friste mændene. En elskværdig dame viste os vore pladser, men hun blev stående, som om hun ventede noget. Så måtte vi give hende nogen sous for at få hende til at gå.

Der var i alt 32 numre, og forestillingen varede i næsten 3½ time. Det var et imponerende opbud af navnlig skuespillerinder, under tiden op til 36 på scenen ad gangen. Når de havde noget, man kunne kalde påklædning, var det så fantastisk elegant, at det vanskelig lader sig beskrive; men i de fleste scener ekselerede damerne ved at have det mindst mulige eller blot slet intet på. Et særligt raffinement var nogle tableaux, forestillende 12 forskellige klassiske malerier som f.eks. Susanne i Badet. Disse tableaux indledes med en afklædningsscene. Beklædningsstykkerne var af raffineret elegance, hvorefter den optrædende gik bag en mørk kæmperamme og placerede sig. Når projektørerne skiftede til fuldt lys i rammen, så man et genialt efterlignet kunstværk, hvori hovedpersonen var en levende model.

I pauserne kunne man prøve lykken i spillebanken, hvis skranker var åbne ind mod den ene side af teatersalen. I vestibulen var trængsel, og her mødte vi en dansk journalist som var nede "at gøre fredskonference". Vore penge var ikke så rigelige nu på slutningen, så vi nøjedes med en cacaois i stedet for champagnen, men den smagte vidunderligt.

Da vi ud på natten stimlede ud sammen med det elegante publikum fra Casino, blev vi enige om at opsøge et af de rigtige natetablissementer. Vi havde valget mellem "Himlen" og "Helvede" - og tog det første. Indgangen var gabet af et uhyre, og da vi mod 20½ fr var blevet slugt, befandt vi os i et rum, der var indrettet som en kirke. En munk bød velkommen og en engel med slidte vinger serverede for os - og da vi betalte, gav den gode engel os en ugyldig 5 fr.- seddel igen. En ærværdig pater kom ind og hilste hjerteligt på os, hvorefter han besteg prædikestolen. Mens munken ringede med en tavs kirkeklokke, foldede pateren andægtigt sine hænder og begyndte derpå en salvelsesfuld "prædiken", der endte med en række lovprisninger af os heldige, som nu var Himlens gæster. Tre nøgne damer viste sig derpå på den lille scene og forestillede fristelsen. Det kneb lidt for disse 7.-8. rangs skuespillerinder at illudere det tilsigtede - de var ikke særlig fristende mere, selv om de måske engang havde været det. Bagefter blev vi inviteret op på 1. sal, hvor der var et mødelokale som i et lille missionshus på landet. Her optrådte de samme damer enkeltvis og samlet i samme kostume som første gang. En mand blandt publikum blev kaldt op, og forestillingen sluttede med en flad slut effekt, hvor St. Peder klippede foran manden med en mægtig træsaks. Straks efter forestillingen kom kvinderne fra scenen ned til os - med blot et lille sjal over deres nøgenhed - for at tigge cigaretter, og ved trappen stod St. Peder og bad om drikkepenge. Men munken ved udgangen syntes vi ikke, vi ville ofre noget på. Han skældte ud, så vi kunne høre ham endnu, da vi var langt oppe i gaden.

Det kneb med at komme op næste morgen efter den strenge nat, men næste morgen var vi i Paris' spisekammer, Les Halles. Det var tydeligt, at man her var begyndt at samle varer til allerede før midnat. Bjerge af alle mulige slags grønsager og halm med fårekroppe samt et virvar af biler, trækvogne, frugtkasser og kurve var indtrykket. Alle typer af mennesker sås her, og en neger tiltalte mig for at høre, hvad landsmand jeg var. Men vi måtte se at nå så meget som muligt, så derfor hastede vi ned til Louvre for at se maleri- og skulptursamlingeme. Selv om det blev en hurtig gennemgang, så vi dog både Mona Lisa og Venus fra Milo.

På perronen på Gare du Nord ventede fru Charon mig sammen med hendes ældste datter. Der var småting til hendes børn i Danmark, gaver til mine børn og H.C. Andersens eventyr på fransk til mig selv.

Vi var tilpas trætte til at løsrive os fra det dejlige Paris. Ingen søvn et par nætter og meget lidt de andre - det skulle nok tage på lysten til at være i det fremmede. Før vi kom til den belgiske grænse, fik vi vore ting så diskret anbragt som muligt for at slippe for told. Mest omhyggelige var vi vist med vor friske frugt fra Les Halles - abrikoser og ferskener, pakket i friske brombærblade og træuld. Ja, og vermuth fra Italien - en enkelt flaske rødvin, bare opproppet. Alt gik glat. En nydelig ung frue fra Bruxelles, som rejste med sin lille dreng, forklarede i en håndevending overfor toldbetjenten, at der ikke var noget at fortolde hos os.

Om natten sov vi godt trods det umagelige leje; men vanens magt er stor. Først ved Köln kunne vi begynde at se noget af det, vi kørte forbi - over den stolte Rhin. Jo - domkirken tonede frem i morgentågen, højt over ruinerne. De tyske konduktører var så underdanige. En af dem fortalte, at han havde 267 Mark om måneden til sig selv og sin kone. Deres lille hus stod endnu, kun manglede et par tagsten, som ikke kunne købes uden at man betalte med levnedsmidler. Hele egnen her havde måttet evakueres, før de allierede gik over Rhinen. Hans kones symaskine og deres cykler var forsvunden sammen med en del af indholdet af skabe og skuffer, og det kunne lønnen ikke række til at erstatte. Han mente for øvrigt ikke med sine snart 60 år at skulle opleve Köln blive bygget op igen, ligesom han heller ikke ventede at kunne skaffe andet end lige den nødtørftigste føde, så længe han og hans kone måtte leve. Tilstandene var miserable. Brødre stjal kreaturer fra brødre, og folk tog 2-300 km på landet for at hamstre kartofler. Han var et typisk udtryk for den håbløshed, der præger Tyskland

af i dag.

Det var rart atter at sætte foden på dansk jord i Padborg og høre det hjemlige sprog. Fruen fra Jerusalem og lektoren fra Nordafrika syntes også at befinde sig vel på dansk grund; men da vi om natten nåede til Odense var søvnen ved at overvælde mig. En portør låsede døren op til Faaborg-toget, og der sov jeg trygt i min sovepose på gulvet i en kupe, til toget kørte fra Fangel.

Sikken begejstring, da jeg kom hjem - der blev pakket ud og vist frem: friske abrikoser, friske ferskener osv, og nu var søvnen som blæst bort. Huset var fuldt af gæster, der alle skulle høre nyt ude fra den store verden. - Hvor er det dejligt at rejse ud, når man atter kommer hjem.

Afskrift v/ Aase Reffstrup
September 2004

Med "OK" fra Ejgil Mahler til at "dele med andre".